אִי מַה חֲגִיגָה בַּעֲלֵי חַיִּים אַף סוּכָּה נַמִּי בַּעֲלֵי חַיִּים, ואם כן יהיה אפשר לסכך בעורות, אף שהם מקבלים טומאה (רא"ה), וכן בבעלי חיים ממש (שפת אמת). ויש שפירש, שקושית הגמ' היא שלפי היקש זה יצטרכו לסכך דוקא בבעלי חיים, וזה דבר שאינו מסתבר, שהרי אין דרך לסכך בהם, ועוד שאין זה דומה לסוכות שישבו בהן ישראל במדבר, וממילא מוכרח שלא הוקשה כלל סוכה לחגיגה לענין זה שתהיה עשויה ממין החגיגה [אלא רק לענין איסור הנאה (ראה לעיל ט, א)] (פני יהושע). ■ **להלכה**, אין מסככים בעורות, שאינם צומחים מן הארץ (שו"ע או"ח תרכט, א).

וְאֵימָא יַיִן קָרוּשׁ הַבָּא מִשָּׁנִיר שֶׁהוּא דּוֹמֶה לְעִיגּוּלֵי דְּבֵילָה, ואף שיין קרוש אינו מקבל טומאה [כמבואר בר"ש (טהרות ג, ב)], מכל מקום כוונת הגמ' רק לדחות את דברי רבי זירא ולהוכיח שניתן לסכך ביקב עצמו, ומעתה תחזור קושית הגמ' למקומה 'ואימא גורן עצמו' ויהיה ניתן לסכך גם בדבר המקבל טומאה (ע"פ חתם סופר ומהרש"ם א, לט, וראה בשיעורי רבי אליהו ברוך אם למסקנת הגמ' יכול לסכך ביין קרוש).

רַב חִסְדָּא אָמַר מֵהָכָא צְאוּ הֲהָר וְכוּ', ודברים אלו אינם מקבלים טומאה וגידולם מן הארץ, ויש ללמוד מכאן שאין לסכך אלא בדברים מעין אלו (רש"י ורבנו חננאל), ולמדים משם שהסכך הכתוב בתורה הוא דוקא באופן זה, ואפשר ללמוד מדברי קבלה את ביאור הפסוקים שבתורה [כמבואר בגמ' בב"ק (ב, ב)] (הערות הגרי"ש אלישיב), או שמכל דבר המסופר בדברי קבלה שכך נהגו, יש ללמוד שודאי נהגו כן ע"פ הלכה למשה מסיני שהיה בידם, ואין אנו לומדים את הדין מדברי קבלה, אלא שמתוך המסופר שם אנו יודעים שכך הלכה היתה בידם (ע"פ תורת הנביאים למהר"ץ חיות מאמר דברי נביאים דברי קבלה, ד, וראה בהשגות הרמב"ן לספר המצוות סוף השורש השני). ויש שפירשו, שכוונת הגמ' ליישב את קושית רבי ירמיה, שמפסוק זה שאמר להם לחפש עלים לסכך ולא מסככים בפירות עצמם, יש ללמוד משם שמה שכתוב בתורה 'מגרנך ומיקבך' היינו פסולת הגורן והיקב ולא הגורן והיקב עצמם (תוס' רבינו פרץ; ערוך לנר לעיל יא, ב).

מַתְנִי'. חֲבִילֵי קַשׁ וְכוּ' אֵין מְסַכְּכִין בָּהֶן, ושלש חתיכות האגודות יחד כבר נחשבות 'חבילה' לענין זה (ר"ן; ראב"ד סוכה ה, י וראה רש"י להלן יג, א). ויש סוברים שאין חבילה פחותה מעשרים וחמש חתיכות (תוס' ד"ה חבילי בשם הירושלמי; רמב"ם שם). ■ וכן הלכה (שו"ע או"ח תרכט, טו).

וְכוּלָּן שֶׁהִתִּירָן כְּשֵׁרוֹת, והתרת החבילה נחשבת כנענוע, ולכן אינן פסולות משום 'תעשה ולא מן העשוי' אפילו אם מתחילה הניחן לשם אוצר (תוס' להלן ע"ב ד"ה אין; ריטב"א יא, ב). ואם מתחילה הניחן לשם צל, שאינו פסול אלא מצד גזירה משום מראית העין, כיון שהתיר את החבילה שוב אין מקום לגזור, וכשר אף בלא נענוע (ר"ן), ואינו צריך להתיר את החבילה לשם צל, כיון שמתחילה הניחה לשם צל, ובהתרתה הוא מכשיר אותה למפרע (חזו"א או"ח קנ, ח). ויש שכתב, שאף אם מתחילה הניחה לשם צל, צריכה נענוע לאחר התרתה (תוס' רבינו פרץ, וראה ביאורנו להלן ע"ב ד"ה ויש שכתב). ■ **להלכה**, אם מתחילה הניח את החבילה שלא לשם צל, צריך להתיר את החבילה ולנענע, אבל אם מתחילה הניחה לשם צל, מתיר את החבילה ואינו צריך לנענע (שו"ע או"ח תרכט, יז ומשנ"ב שם, מד, וראה מהדו' דרשו שם הע' 32 אופן הנענוע).

גְּמָ'. חֲדָא מִשּׁוּם גְּזֵרַת אוֹצָר - שלא יבוא אדם לקיים מצות סוכה על ידי ישיבה באוצרו, שפסול לסוכה הואיל ולא נעשה גגו לצל, ואין לו שם סוכה כלל (רש"י). ויש שפירש, שאמנם בשעה שבא לשבת באוצר לשם מצות סוכה, כיון שרוצה להשתמש בגג בשביל מצות סוכה, נמצא שמעתה תשמיש הגג הוא לשם צל, אולם מכל מקום פסול מצד 'תעשה ולא מן העשוי', שבשעת עשייתו לא היה עשוי לשם צל, ומשום כך גזרו לפסול גם במקום שמתחילה נעשה לשם צל (ריטב"א).

וְלֹא יָדַעְנָא הֵי מִינַּיְיהוּ מִשּׁוּם אוֹצָר וְהֵי מִינַּיְיהוּ מִשּׁוּם תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הֶעָשׂוּי, ואיני יודע אם טעם הפסול במשנתנו היא משום אוצר, וטעם הפסול במשנה להלן הוא משום 'תעשה ולא מן העשוי' או להיפך (רש"י). ונפקא מינה להלכה, שאם טעם הפסול של משנתנו הוא משום 'תעשה ולא מן העשוי', בהכרח שאין המשנה המדברת אלא במי שהניח מתחילה את החבילות לשם אוצר, אבל אם הניחן לשם צל הסוכה כשרה, אולם אם טעם הפסול במשנתנו היא משום גזירת אוצר, הרי שהסוכה פסולה אף אם הניח את החבילות לשם צל (ריטב"א). ויש שכתב, שלפי סברת הגמ' כעת, אם טעם משנתנו הוא משום גזירת אוצר אין הכרח לגזור גם בחוטט בגדיש, שהוא פחות מצוי, אבל אם חוטט בגדיש הוא משום גזירה, כל שכן שיש לגזור גם במשנתנו, שכן הנחת חבילות לייבוש מצויה יותר [אמנם לדעת רב אשי להלן אין לחלק בכך] (פני יהושע, וכתב שמכאן מקורו של הריטב"א שביאר כך בדעת רבי יוחנן למסקנת הגמ', ראה ביאורנו להלן ע"ב ד"ה התם).

וְנִמְלַךְ עָלֶיהָ לְסַיְּכוּךְ וְהִתּוֹרָה אֲמָרָהּ תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הֶעָשׂוּי, וכיון שמתחילה נתנה לשם ייבוש ולא לשם צל, אין עליה שם סכך כלל (רש"י), ואף בשעה שהוא בא לשבת בצילה לשם מצות סוכה, ואז הרי החבילה משמשת לשם צל, עדיין הסכך פסול מצד 'תעשה ולא מן העשוי', שהרי מתחילת עשייתו לא היה עשוי לשם צל (ריטב"א).